

MAGYAR SZÍNHÁZAK KISVÁRDAI FESZTIVÁLJA

2013-ban huszonöt éves lesz az a rendezvénysorozat, mely a kezdetekkor inkább csak keretet adott a Magyarországon kevésbé ismert magyar nemzetiségi társulatok bemutatásához, mára viszont a különleges, egyidejűleg nemzeti és nemzetközi hivatásos színházi seregszemle egyedülálló jelenség lett Európában. Vitathatatlanul hosszú út vezetett addig, míg a rendszerváltással egyidős kisebbségi találkozó egy határ-közeli kelet magyarországi kisváros tiszteletre méltó kezdeményezéséből nem csupán Magyarországon és a régióban, de nemzetközi viszonylatban is ismert és elismert művészeti eseménnyé válhatott.

Az 1989-ben megrendezett I. Nemzetiségi Színházak Találkozóját közel két éves szervezőmunka előzte meg. Kisvárdra 22 km-re volt a szovjet határtól, továbbá rendkívül közel Romániához és Csehszlovákiához. A művelődési központ igazgatójának, *Pribula László*nak nagyszerű ötlete támadt, amelynek megvalósítását – persze az enyhülés ellenére is – csak óvatosan lehetett előkészíteni. Az előzetes tervek szerint az újvidéki, a komáromi, kassai és kolozsvári színházakat szerették volna meghívni. Azonban Románia határait a Ceausescu-diktatúra utolsó hónapjaiban lehetetlen volt átlépni, ezért egyetlen erdélyi színház sem jöhetett. Csehszlovákiát nem Komárom, hanem a kassai Thália Színház képviselte. A Koszovó-konfliktussal terhelt Jugoszláviából pedig végül a szabadkai Népszínház mutatkozott be egy szerb rendező által színreállított Esterházy-darabbal. Szovjetunióban (közelebről Kárpátalján) ekkor még nem létezett hivatásos magyar társulat, ezért - bár jelen volt a Beregszászi Amatőr Népszínház igazgatója is – az Ungvári Lézerszínház mutatott be egy zenés művet.

Az első találkozón nem is kifejezetten a színházi produkciókon volt a hangsúly, hanem a történelmi és színháztörténeti előadásokon, szekcióüléseken, tudományos szakemberek vitáján. A meghívottak között olyan kiválóságok ismertették kutatásaik eredményeit, mint a magyar színháztörténet legavatottabb kutatója, a Magyar Színházi Intézet akkor igazgatója, *dr. Kerényi Ferenc*. A résztvevők valamennyien felkarolták *Pribula László* valóban rendkívüli kezdeményezését és kifejezték közös óhajukat, hogy ezt az egyedülálló rendezvényt évenkénti fesztivál formájában tovább folytassák Kisvárdán.

1990-ben a II. Magyar Nemzetiségi Színházak Fesztiválján már majdnem teljes létszámban jelen lehettek a Magyarország határain kívül működő hivatásos magyar prózai társulatok: Beregszász, Kolozsvár, Szabadka, Sepsiszentgyörgy, Szatmárnémeti, Kassa, Újvidék, Marosvásárhely. A rendezvény fővédnöki tisztét Tőkés László, aki akkor már a Királyhágómelléki Református egyházkerület püspöke vállalta el. A találkozó a legrégebbi folyamatosan működő magyar hivatásos teátrum, a Kolozsvári Magyar Színház *Caligula* helytartója című előadásával kezdődött. Ez a közvetlenül a Ceausescu-diktatúra bukása után született darab adta a magyar színházak rendszerváltás utáni első igazi találkozásának mottóját:

„A hatalom természetes végső határa az a pont, ameddig az alattvalók hűsége kitart. Ha nincs ilyen pont, méltóságát veszti az emberélet. Szégyen lesz leélni.”

A találkozón sor került egy színházi és történettudományi szimpóziumra, amely kissé másképpen zajlott le, mint ahogy előzőleg tervezték. A tudományos előadások

mellett szót kaptak a megjelent magyar társulatok igazgatói, képviselői is, ugyanis – mint Enyedi Sándor mondta: „soha 70 év alatt, Trianon óta, ennyi magyar színház, ilyen különböző földrajzi helyekről nem találkozott egymással, tehát az én előadásomnál fontosabb lenne, hogy ezek az itt megjelent színházak képviselői kicseréljék tapasztalataikat, megismerkedjenek egymással.” A fesztiválon megfogalmazott dokumentumok, ajánlások lényegében mindmáig meghatározzák a határon túli magyar színházak viszonyát az anyaországhoz.

Az **1991.** évi találkozót egyfajta kettősség jellemezte. Több olyan dolog is megvalósult, amit egy évvel korábban a résztvevő társulatok kértek, jelesül: a fesztivál nevébe kerüljön be a „kisebbségi” jelző, így hivatalos neve a Magyar Nemzeti Kisebbségi Színházak III. Fesztiválja lett. (A jelző itt nem csak a szerb, román, ukrán, szlovák lakossággal szembeni kisebbségi létet fejezte ki, hanem azt is, hogy Magyarországon is egyfajta kisebbséget képviselnek ezek a színházak.) Másrészt megvalósult az a kérésük, hogy ne csak Kisvárdán, hanem egyéb városokban is bemutatkozhatnak. Így e néhány nap alatt a fesztiválon résztvevő színházak játszottak Nyíregyházán, Egerben, Miskolcon, Sáropatakon, Sátoraljaújhelyen, Mátészalkán, Vásárosnaményban, sőt egymáshoz is ellátogattak: pl. a szatmárnémeti színház Beregszászra. Ez a rengeteg előadás viszont azt eredményezte, hogy a társulatok alig-alig találkoztak egymással, és nem került sor arra sem, hogy minden nap szakmai eszmecserét, kiértékelőket tartsanak a látott előadásokról. Ettől azonban volt egy sokkal fájóbb pontja is a résztvevőknek, hogy tudniillik a magyarországi színházi szakma nem nagyon akart tudomást venni arról, hogy Magyarország határain túl is léteznek értékes magyar nyelvű alkotások. Azon kérésüket, hogy az Országos Színjátszó Találkozót alakítsák át nemzetivé és részt vehessenek rajta (ha nem előadással, akkor legalább a szakmai programokon), meg sem hallották. Kötő József, a Kolozsvári Magyar Színház igazgatója fogalmazta meg a Magyar Napló oldalain, hogy nem lehet megosztottság a művészi értékek terén. Egyedül az értékközpontúság számít, s a magyarországi országos színházi találkozó is szegényebb lesz akkor, ha nem vesz tudomást a magyar nemzetiségi műhelyek értékes alkotásairól.

Az **1992-es** év több szempontból is áttörést hozott a határon túli magyar színházak és a kisvárdai fesztivál életében is.

Ismét változott a találkozó neve: **IV. Határon túli Magyar Színházak Fesztiválja** lett. Az újabb névváltoztatás az identitás-keresés eredménye, az egyedi arculat kialakításának első lépését is jelezte. Ebben az évben két magyarországi kritikus, Bérczes László és Nánay István válogatta ki a fesztivál előadásait, melyek három kategóriában kerültek a közönség elé: versenyprogram, bemutató program és tájelőadások, melyekkel a társulatok a környéket járták. Először volt verseny, vagyis tétje volt a fesztiválon való bemutatkozásnak, hiszen az előadásokat egy szakmai zsűri értékelte: Ablonczy László (kritikus, a bp.-i Nemzeti Színház igazgatója); Páskándi Géza (drámaíró), Gyarmati Ágnes (dízlettervező), Csíkos Sándor (színész, a nyíregyházi színház igazgatója), Zsótér Sándor (dramaturg) és Horváth Z. Gergely televíziós rendező.

Megvalósultak a színházak által régóta áhított szakmai beszélgetések is, amelyeken kiderült, hogy a régiók egymástól igen különböző nívójú együttesei

mennyire eltérő módon ítélik meg ugyanazokat a jelenségeket, pl. a drámai szöveg és az előadás kapcsolatát.

Az előadások közül kiemelkedő jelentőségű volt a temesvári Csiky Gergely Színház előadása, az éppen hivatalban lévő Göncz Árpád köztársasági elnök Rácsok című színműve, melyet néhány hónappal a New York-ban megtartott ösbemutató után magyar nyelven először Temesváron mutattak be.

1993-ban a Határon Túli Magyar Színházak V. Fesztiválja végén Parászka Miklós, a szatmárnémeti színház rendezője így nyilatkozott: „itt ülünk a nézőtérén, ami máris zsúfolásig tele van. Az emberek pedig egyre jönnek. Ez fantasztikus, ami itt Kisvárdán történt. Mindez azt a hitet és reményt adja, hogy a színház és benne Kisvárdá fontos.”

A tíznapos fesztiválon 25 tájelőadás mellett a társulatok Kisvárdán közel húsz előadást mutattak be. Nem volt előzetes válogatás, minden társulat azt mutatta be, amit saját magára nézve a legelőnyösebbnek gondolt. A zsűri ismert írókból, tervezőkből, színészekből tevődött össze. A legtávolabbról ebben az évben a Kosaras Vilmos vezette Torontói Magyar Színház érkezett egy Arthur Miller-darabbal.

Ebben az évben a fesztivál egészét áthatotta a határon túli magyar színművészeti főiskolások, színészképzősök markáns jelenléte, a fiatalok frissessége, még kissé nyers, de dinamikus, energikus jelenléte. Minden ország képviseltette magát, s az itt látott produkciók a jövő színjátszásának fő jegyeit is megelőlegezték. A legnagyobb érdeklődés a kijevei színművészeti főiskola diákjait várta: a beregszászi hivatásos színház leendő alapító tagjai Shakespeare: Szentivánéji álom című klasszikusát mutatták be Vidnyánszky Attila rendezésében.

Sajnos a magyar színházi szakma ez évben is távolmaradásával „tüntetett”. Verebes István, aki zsűritag volt, csaknem állandóan bocsánatot kért a kollégái nevében, de bevallotta, hogy maga sem jött volna el, mert nem tudta, hogy érdemes. Bizonyos körök azzal is vádolták a rendezvényt, hogy az MDF kegyeltje. Ebből aztán számos parázs vita alakult ki a fesztiválon és azon kívül is. Sütő András a fesztivál vendégeként reményét fejezte ki, hogy a szakma részéről megvalósuló „gyalázatos hozzáállás” nem fogja megrontani a fontos magyar kulturális és szellemi találkozó légkörét. Történt egy érdekes momentum is (egyesekek számára talán az előadásoknál vagy szakmai beszélgetéseknél is fontosabb volt), vagyis hogy a záróesten a népnemzeti Sütő András és a liberális Konrád György író néhány percig egy „platformon” álltak – a színpadon.

Az útkeresési bizonytalanságok és az egyenetlen színvonalú előadások ellenére is, Sütő András így fogalmazott. „Azt hiszem, hogy Kisvárdá olyan fogalom, ami megmarad a színjátszás történetében. Remélhetőleg azt a súlyt is elnyeri majd a magyar kultúrhistóriában, amelyet megérdemel. Annak ellenére, hogy eddig nem kapta meg azt az értékelést, amelyet megérdemel, Kisvárdá az összmagyar színjátszás határköve.”

A nem hivatalos korszakolás szerint a „kelet-magyar színházi fesztiválok” időszaka 1994-től 1997-ig tartott.

Az **1994-es Határon Túli Magyar Színházak VI. Fesztiválja**-nak megszervezésekor Kisvárdá a fesztivál résztvevőinek közös kívánságát szem előtt

tartva, megpróbálta a színházi tevékenységre fektetni a hangsúlyt, hogy a politikai felhangoktól megtisztítandó rendezvény egységesítse a határon inneni és túli színházi embereket.

A fesztiválnak művészeti vezetője is lett *Horváth Z. Gergely* televíziós rendező személyében. A szakmai oldalt pedig *Nánay István* felügyelte: részt vett az előadások válogatásában, vezette a beszélgetéseket.

Szembeszökő volt a jelenlévő magyarországi színházi szakemberek nagy aránya, pl. *Babarczy László, Gali László, Görgey Gábor*. A zsűri elnöke a világhírű filmrendező, *Jancsó Miklós* volt. Elismerést jelentett az is, hogy a Magyar Színházművészeti Szövetség elnöksége úgy döntött, hogy a következő évtől az Országos Színházi Találkozóra a kisvárdai fesztivál díjnyertes darabját is meghívják. Záróelőadásként a világhírű *Maia Morgenstern*, a bukaresti Állami Zsidó Színház művésznője mutatta be *Ma este: Lola Blau* című előadását óriási sikert aratva.

1995-ben a hetedik kisvárdai fesztiválra 12 színtársulat jelentkezett be. A vajdasági társulatok sajnos elsősorban a politikai helyzet következményeként távolmaradni kényszerültek, a kolozsvári színház pedig egy franciaországi turnén vett éppen részt.

Koltai Tamás, aki az egyik zsűritag volt, igen jellemző mondata így hangzott: „A résztvevők mellőzték a teátrális pátoszt, és a szakmára összpontosítottak. Egyszer sem hallottam a „küldetés” szót, annál többször azt, hogy „munka”.

A fesztivál továbbra is felvállalta az utánpótlás gondozását. Egyfelől a végzősöknak megmutatkozási lehetőséget biztosított, hogy megkönnyítse az elhelyezkedést. Másfelől az alsóbb évfolyamos hallgatóknak közös szakmai műhelymunkát szervezett neves színházi emberek, rendezők, színészpédagógusok vezetésével, olyanokat, amilyenekhez odahaza a fiatalok nem férhettek volna hozzá anyagiak híján.

1996-ban a nyolcadik fesztiválra elkészült a Művészetek Háza színpadi rekonstrukciója, mely végre az otthonihoz hasonló játszási körülményeket biztosíthatott a határon túli társulatok előadásainak. A pénzügyi támogatások azt a lehetőséget is megadták, hogy a színházak ne csak az előadásuk idejének egy-két napjára, hanem tíz-tíz fős képviselőjük végig itt tartózkodhasson és részt vehessenek a programokon. Kisvárdá igazi fesztiválvárossá vált. A műfaji sokszínűség miatt a vendégek és a város lakossága is kedvére válogathatott. Az eredeti elképzelés az volt, hogy a millicentenáriumi évben a társulatok magyar szerző darabjával lépjenek színpadra Kisvárdán. Ez csak részben valósult meg, több esetben a színházak más ajánlottak és ez végül - igen szerencsésen - nagyobb változatosságot eredményezett.

Az **1997.** évi kilencedik fesztiválon Kisvárdá városának 17 színtársulat több mint 800 résztvevőjét fogadta. Ez meglehetősen nagy feladat volt, de a város megoldotta, a, hogy a viszonylag egyszerű körülmények ellenére is mindenki elégedett legyen. Beleértve ebbe a kisvárdai közönséget is, amely ebben az évben halomra döntötte az összes előítéletet. A fesztivál elején a budapesti Radnóti Színház Ványa bácsi-ja és a Budapesti Kamaraszínház Othello-előadása vendégszerepelt. A közönség pedig olyan érzékenyen reagált az előadások legrejtettebb finom rezdüléseire, miként a „vájf fülűek” is csak ritkán.

A találkozót kijelölt témája a zenés színház volt. Az eredeti elképzelés megint csak részben valósult meg, pedig tényleg tanulságos lett volna a figyelmet, a szakmai megbeszéléseket erre a néhányak által lenézett, de sokak által igényelt, nagyon nehéz, populáris műfajra irányítani. Azért így is számos zenés produkció szerepelt a fesztiválon, pl. a Godspell, a Koldusopera, az Apácák, vagy a My Fair Lady.

Ebben az évben a rendezvény fővédnöke, Göncz Árpád köztársasági elnök is ellátogatott a fesztiválra, aki inkább magánemberként és íróként igyekezett magát jól érezni a bensőséges színházi környezetben (már amennyire ezt szigorú testőrei megengedték...).

1998-ban került sor a *Határon Túli Magyar Színházak X. Fesztiváljára*. A találkozóról (szerencsére) hiányzott a könnyes nosztalgizálás, a szellemi-politikai elit szóvirágos protokollja és a patetikus unalom, ami általában a színházi évfordulókat jellemzi. Ehelyett az addigi legjobb fesztivált sikerült „tető alá hozni”, művészi értelemben, a programok változatossága és az együttlét lehetősége szempontjából.

A szabadtéri Várszínpadra és a nézőtérre tető került, kiküszöbölve az időjárás viszontagságait, ezáltal több előadást lehetett biztonságosan tervezni a szabadtérre. Hasonló meglepetés volt a fesztivál vendégeinek a multifunkcionális Kocsmaszínház, vagyis egy jókora sátor, mely délelőttönként gyerekprogramok helye volt, esténként és éjszakánként pedig zenés és szórakoztató programok és az informális beszélgetések kiváló helyszíne volt.

Az előadások sorából kiemelkedett az Újvidéki Színház és a szabadkai Népszínház közös „*Sztárcsinálók*” előadása, vagy a beregszászi színház „*Kár, hogy ká*” című drámai játéka. A legnagyobb sikert azonban a temesvári színház Frunza Által rendezett grandiózus *Lorenzaccio* – előadása aratta.

A tizedik rendezvény egyfajta korszakhatárt jelentett a határon túli színházak életében (is). A jószerevével politikamentes találkozón már látni lehetett, hogy a társulatok megtalálták maguk számára a művészi célt és többé-kevésbé választottak hozzá arculatot is.

1999-ben, a tizenegyedik *Határon Túli Magyar Színház XI. Fesztiválja* arculata mintegy spontán módon alakult, még hozzá a „fiatalok fesztiválja” lett. Itt most nem csak a határon túli színművészeti egyetemisták jelenlétére kell gondolni, hanem a társulatok is nagyrészt olyan produkciókat mutattak be, ahol a szereplők életkora 25-35 év között mozgott. Ezen a fesztiválon egy új fórum is megjelent, „*Kisvárdai Lapok*” néven. Lajos Sándor kritikus fiatal kollégáival együtt szerkesztette ezt a fesztivál ideje alatt minden nap megjelenő kiadványt, amely napról napra sokszínűen, élményszerűen tudósított a fesztivál történéseiről. Nemcsak kritikákat tartalmazott, hanem portrékat, beszélgetéseket, vitákat, bemutatta a társulatokat, a kísérő rendezvényeket.

2000-ben, éppen az ezredfordulós fesztiválok egyikén kelt szárnyra a hír, hogy Kisvárdára helyett egy másik magyarországi városba szeretnék egyesek áttenni a fesztivált. Lehetséges színhelyként szóba került Debrecen és Miskolc is, (utóbbi helyen volt is egy Magyar Színházak Fesztiválja nevű rendezvény), de számos törekvés ellenére mégsem sikerült elvitatni senkinek sem Kisvárdára lehetőségét. A résztvevők közül és a színházi szakmából is nagyon sokan álltak a helyszín mellé.

„El lehetne vinni, de az már nem lesz ugyanaz, az valami egészen más lesz.” – hangzottak el a vélemények. A város lakossága is teljes mellszélességgel állt a rendezvény mellé.

A fesztivál tehát maradt... A programban is rengeteg jobbnál jobb és emlékezetes előadásokat mutattak be a társulatok, úgy, mint az Újvidéki Színház Szelídítések, vagy a komáromi Jókai Színház Amadeus; vagy a kolozsváriak A mizantróp című előadásait. Érdekes színfoltja volt a fesztiválnak az a workshop, melyen határon túli színiiskolások vettek részt és egy amerikai művész-házaspár vezetett.

A **2002.** évi fesztivál már egyértelműen egy új korszak kezdetét jelentette. „Magyarország második színházi fesztiválja”-nak időpontja áttevődött május végéről június végére, mert mindenképpen alkalmazkodni kellett a POSZT időpontjához. A társulatok egy-egy versenyelőadást mutattak be, melyet az adott évad legjobb produkciójaként hoztak el Kisvárdára. A sajtóvisszhangból és a résztvevők többségének véleményéből kitűnt, hogy az arculat-módosítás bevált (egyébként mai napig ez a meghatározó szempontja a válogatásnak).

A **2003.** évi 15. „kisjubileum” minden szempontból jól sikerült. A verseny- (de a szórakoztató programba is) a határon túli színházak legjobb előadásai kerültek be és nem is egy olyan magyarországi kritikus – aki mindkét rendezvénysorozatot jól ismerte – nyilatkozott úgy, hogy Kisvárdára felveszi a versenyt Péccsel. Ez a pozitív visszhangot kiváltó évadkörkép igazából az érintett színházi műhelyek érdemének volt betudható. Ahogy Nánay István is nyilatkozta: „Magyarországon is születnek kiváló produkciók, de szellemileg és művészileg Erdélyben, a Vajdaságban, Beregszászon és a Felvidéken sokkal erőteljesebb és felkavaróbb a színház.”

2004-től vált igazán a Magyar Színházak Fesztiválja „egyedülálló európai fesztiválműhellyé”. Az Európai Unióhoz való csatlakozás évében persze sokan megemlékeztek Kisvárdára 1989-es „határbontó” szerepéről, bár ténylegesen akkor még csak Szlovákia felé nyílt meg a határ. Ezzel együtt azonban a fesztivál még a korábbi évekhez képest is sokkal jobban sikerült. A programba kerülő előadásokat Szűcs Katalin Ágnes kritikus és Darvay Nagy Adrienne színházkutató, kritikus, igen finom érzékkel választották ki, hogy mely színházról mely előadás az, amelyik a legjobban tükrözi az adott évad színvonalát. Ebben az évben a megszokott Várszínház és Művészetek Háza játszóhelyein kívül parkokban, a sörsátorban, a Zsinagógában, és az utcán is voltak előadások, igaz fesztiválváros lett Kisvárdára.

Állandósult programja lett a találkozóknak a Szakmai Klub, ahol minden nap az előadások másnapján beszélgetés zajlott az alkotók, érdeklődők és színházi szakemberek részvételével. Nem is igazán az értékelés itt a cél, hanem az őszinte hangú eszmecsere, ahol minden érintett elmondhatja véleményét a tapasztalatokról.

Szintén nagyon fontos feladatának tekinti a fesztivál a tehetség gondozást. A kezdetektől fogva évről évre meghívást kapnak a határon túli színművészeti egyetemek, hogy ők is bemutatkozhassanak a szakmai közönség előtt. Mondhatni több generációnyi növendék fordult már meg itt a 24 év alatt.

Ehhez kapcsolódik az is, hogy Fábry Sándor – aki már 2003 óta lép fel a fesztiválon – teltházassá bevételeiről minden évben lemond azért, hogy a határon túli színművészeti

egyetemek teatrológus hallgatói is részt vehessenek a fesztiválon. Ez jó lehetőség a főiskolásoknak, mert így részt vehettek különféle kurzusokon, amit a fesztivál alatt szerveztünk számukra.

A következő években hullámhegy és hullámvölgy egyaránt volt a találkozókön. A fesztivál kínálatát és színvonalát a résztvevő társulatok munkája határozza meg, így a megtorpanásuk is kihat a rendezvényre. Nagyrészt persze inkább a pozitív tendenciák voltak jellemzőek, kevesebb volt ugyan a kiugróan nagyszerű előadás, viszont egyenletesebb a színvonal.

Sajnos a korábbi években beígért új színházépület – benne a minden igényt kielégítő színházterem - anyagi okok miatt nem épülhetett fel, ez pedig továbbra is megnehezítette a társulatok bemutatkozását. Több esetben is nem a legjobb előadást mutatták be, hanem azt, amelyet a kisvárdai helyszínre lehetett adoptálni. Ez több esetben is dilemmát okozott a fesztiválprogramba válogató művészeti tanácsadóknak. Szűcs Katalin Ágnes és Darvai Nagy Adrienne személye, szakértelmük, hozzáértésük (és nem utolsósorban a határon túli színházak munkája iránt érzett vonzalmuk) több évig meghatározó volt a fesztivál életében. Munkájukat, az általuk kialakított metódusokat az utánuk következő színházi szakemberek folytatták.

Hosszan sorolhatnánk azok nevét, akik zsűritagként, vendégként megfordultak a fesztiválon: Verebes István, Kerényi Imre, Görgey Gábor, Jancsó Miklós, Fullajtár Andrea, Hegedűs D. Géza, Margitai Ági, Máté Gábor, Eszenyi Enikő, Kézdy György, Alföldi Róbert, Vándor Éva, Jeles András és még sokan mások.

A fesztivál húsz éves évfordulója utáni időszakról lényegében elmondható, hogy kialakult egységes arculattal, célokkal rendelkezik. Túlélte a számos oldalról érkezett támadásokat és Magyarország egyedülálló színházi rendezvényévé nőtte ki magát. Betöltötte azt a szerepet, amelyet az első igazi találkozó határon túli résztvevői tűztek ki célul 1990-ben: vagyis a Kisvárdai Fesztivál a magyar nemzetiségi színházak fórumává és „európai modell-értékű intézménnyé” kell hogy váljék.

... ”A kisvárdai fesztivál sohasem volt, s ma sem csupán előadások bemutató sorozata és versenye, hanem a találkozás alkalma és helyszíne”... Nánay István szavait a résztvevők ma is osztják, akik szerint a fesztivál a találkozás ünnepe, ahol az egy nemzethez tartozó emberek adózhatnak a színházművészetnek, együtt ünnepelhetik a sokszínűséget, az összetartozást és a szeretetet.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Nyakó Béla